

מטעמי תורת זילים

פרשת דברים – השראת השכינה בבית הדין

משה רבינו מינה דיינים על ישראל וציוה אותם לדון בצדק ולא לשאת פנים לאף אדם שנאמר "וְאַצְנֶה אֶת שַׁפְטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר שָׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפִטָתֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אַחֵיו וּבֵין גֵּרֹ: לֹא תִכְרֹוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט פִּקְטוֹן כַּגְדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגְדְּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט יֵאלֶקֶים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו" (דברים א, טו - יז). **ישראל הצטוו ללכת ולהישפט אצל אותם הדיינים** שנאמר "כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין גֵּעַ לְגֵעַ דְּבָרֵי רִיבֹת בְּשַׁעֲרֵיךָ וְקָמַתְּ וְעָלִיתְּ אֶל הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ בּו: וּבָאתְּ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם וְדִרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמִּקְדָּשׁ הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרָתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹד: עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֹד וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל" (דברים יז, ח - יא).

ויש להבין, מדוע עם ישראל הצטוו להביא את דיניהם דווקא לבית הדין בו יושבים דיינים על פי חוקי התורה הקדושה?

השכינה הקדושה נמצאת עם הדיינים בשעה שהם יושבים בדין

בזמן שהיה בית המקדש עומד על מקומו בירושלים, היתה השכינה שורה על גבי חכמי הסנהדרין ומאירה את עיניהם בתורה, ו'רוח הקודש' היתה מתנוצצת מתוך פיהם. לכן כשם שהשכינה נקראת בשם "שֹׁשְׁנָה" שנאמר "כִּשְׁשֹׁשְׁנָה בֵּין הַחֹחִים" (שיר השירים ב, ג) וחמישה עלים שבה הם כנגד חמש אותיות שם 'אלקים' (ראה הקדמת הזוהר דף א ע"א ד"ה רבי חזקיה פתח), כך גם הסנהדרין נקראים בשם 'שֹׁשְׁנָה' שנאמר "לְמַנְצֶחַ עַל שׁוֹשֵׁן עֲדוּת" (תהלים ס, א) (ראה 'מדרש תנחומא' דברים ג, וכן זוהר פרשת פנחס דף רלג ע"א ד"ה פתח ואמר רבי פנחס), **והם גם נקראים בשם "אֱלֹהִים" שנאמר "וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים" (שמות כב, ז) (ראה גמ' סנהדרין דף ג ע"ב) כי ה' יתברך שורה על דייני הסנהדרין, על מנת להאיר את עיניהם ולדון דין אמת לאמיתה.** וזה פירוש מה שנאמר "לְמַנְצֶחַ עַל שׁוֹשֵׁן עֲדוּת" (תהלים ס, א) כלומר שיש "עֲדוּת" כי שם 'אלקים' שורה עליהם והם משיקים בלשונו בעוד רוח קודשו מתנוצץ מתוך פיהם (נזר הקודש' לר' יחיאל מיכל על בראשית רבה פרשה עד סימן יג ד"ה למנצח על שושן עדות).

ואף על פי שנחרב בית המקדש הרי ש'רוח קודשו' של האלקים אשר היה שורה על הדיינים אנשי הסנהדרין והביא להם את חכמתם, לא ניטלה משאר הדיינים (ראה גמ' בבא בתרא דף יב ע"א בשם רבי אבדימי דמן חיפה) והיא המשכינה להתנוצץ בפניהם גם אחרי החורבן, וכעין מה שאמר דוד המלך "רוח ה' דָּבַר בִּי וּמְלָתוֹ עַל לְשׁוֹנִי" (שמואל ב' כג, ב) (נזר הקודש' על בראשית רבה פרשה עד סימן יג ד"ה למנצח על שושן עדות). **וכך הוא עד היום שכאשר יושבים שלשה דיינים לדון (עפ"י גמ' ברכות דף ו ע"א) דין אמת לאמיתו (ורבינו אפרים על התורה' פרשת יתרו על הפסוק 'וכל הדבר הקטן') אז באה השכינה לשרות עמהם ומתקיים בהם "אלקים יָצַב בְּעֵדֹתָ אֶל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט" (תהלים פב, א) (גמ' ברכות דף ו ע"א), "בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט" – אלו הם בית דין של שלושה דיינים הנקראים בשם "אֱלֹהִים" (רש"י ברכות דף ו ע"א ד"ה בקרב. ראה גמ' סנהדרין דף ג ע"ב). ונרמזו הדבר בפסוק "וְיִשְׁפֹּטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת אֶת הַדָּבָר הַקָּשֶׁה בְּיָאוֹן אֶל מֹשֶׁה וְכָל הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפֹּטוּ הֵם" (שמות יח, כז), "וְכָל הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפֹּטוּ" – ראשי תיבות שם הו"ו"ה, ללמד ששורה עמהם השכינה (ורבינו אפרים על התורה' פרשת יתרו על הפסוק 'וכל הדבר הקטן').**

השכינה מגיעה אל שלושת הדיינים רק לאחר שהם מתיישבים בדין (ראה גמ' ברכות דף ו ע"א בלשון 'תלתא עד דיתבי') כל אם השכינה תקדים לבוא לפני כן אל מקום בית הדין, אז יהיה אסור לדיינים לשבת שם מפני כבודה של השכינה שכבר נמצאת שהרי נאמר "שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ" (ישעיהו ו, ב). על כן השכינה באה רק אחרי שהדיינים יושבים ואז נמצא כי השכינה היא זו שבאה בגבולם. **ובדומה לאדם שנמצא יושב ובא אחר להתפלל תפילת עמידה בגבולו, שאז היושב לא צריך לעמוד** (ראה שו"ע או"ח סימן קב, ג) **וכך הוא עם הדיינים.** וזה הטעם שמצות העדות של העדים נעשית בעמידה וכן שני בעלי הדין בשעת גמר הדין בעמידה, לפי שדרך הדיינים להוציא את העדים ואת בעלי הדין לחוץ שלא יידעו מי חייב ומי זכאי, וכשהם חוזרים למושב בית הדין הרי השכינה כבר נמצאת שם שהיא באה בשעה שהדיינים נתנו בדין, **על כן העדים ושני בעלי הדין חייבים אז לעמוד מפני כבודה של השכינה** (מ'טעם המלך' לר' חיים עמרם חלק חמישי סימן תרנז בשם 'יערות דש' לר' יהונתן אייבשיץ).

הדיינים ובעלי הדין צריכים להיות ביראה וכובד ראש מפני השכינה

השכינה הקדושה נמצאת יחד עם כל בית דין שהוא הגון (שלי"ה הקדוש' מסכת ראש השנה בנושא 'עתה נדבר בענין נר מצוה' ד"ה 'אלקים אין' בשם ה'טור בחושן משפט) **כי הוא יתברך שמו מניח את שמי השמים ויורד ושורה בצד הדיינים וכפי שנאמר על ימיהם של השופטים "וכי הקים ה' לָהֶם שֹׁפֵטִים וְהִגִּה ה' עִם הַשֹּׁפֵט" (שופטים ב, יח) (שמות רבה' פרשת משפטים ל, כד, 'משנת חכמים' לר' משה חגאיו על קניני התורה בהקדמה לספרו דף ה ע"א סוף ד"ה ועוד אייר יוחנן), והשכינה לא אזה מאותם הדיינים** (מדרש תנחומא' פרשת משפטים ד). **לכן מצוה על בעל דין ללכת ולהיות נידון בבית דין שהוא מעולה יותר** (ראה גמ' סנהדרין דף לב ע"ב) **שכל ההולך אחר בית דין מעולה כאילו נידון בבית דין העליון.** והיות שהקב"ה שורה על בתי הדינים התחתונים שדנים דין אמת לאמיתה, הרי בזה מתקיים שיוויון בהנהגה של מטה ושל מעלה (הרמ"ד וואלי פרשת שופטים פרק טו על הפסוק 'צדק צדק תרדוף') **ומושלים הדין למטה כפי שהוא הדין למעלה** (זוהר פרשת קדושים דף פה ע"ב ד"ה וכל כך למה).

הדיינים צריכים לדעת כי בשעה שהם יושבים בבית הדין הקב"ה נמצא שם עמהם (ורקנאטי' על התורה פרשת משפטים על הפסוק 'אשר תשים לפניכם') **ועומד עליהם בעת הדין,** כעין מה שהיה עם אברהם אבינו שישב בפתח האוהל בשעה שבא אליו הקב"ה שנאמר "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם" (בראשית יח, א) (עפ"י רש"י בראשית יח, א ד"ה 'ישב' ועיי"ש שהקב"ה אמר זאת לאברהם אבינו). **לפיכך הם צריכים ליישב באימה וביראה וכובד ראש, ואסור להם להקל ראש וליישב ולספר בדבורי בטלה אלא בדברי תורה וחכמה** (שלי"ה הקדוש' מסכת ראש השנה בנושא 'עתה נדבר בענין נר מצוה' ד"ה 'אלקים אין' בשם ה'טור בחושן משפט). **וכל שכן שאסור להם לספר בדברי צחוק או לטעום ולאכול ולשתות מאומה, אלא צריכים להיות**

באימה וביראה כפי שהם בשעה שמתפללים תפילה. **כי אם הדיינים דנים דין אמת אך מפסיקים בטעימת איזה מאכל או משקה או בסיפור דברים – הרי שהם מסלקים את השכינה מעליהם** (שלי"ה הקדוש' מסכת ראש השנה בנושא 'עתה נדבר בענין נר מצוה' ד"ה 'אלקים אין').

השכינה שורה על הדיינים (תיקוני זוהר' תקונא חמשה דף קמג ע"א ד"ה ואינון צריכין) בעת הויכוח והטענות והעדויות שנאמר "אַלְקִים נָצַב בְּעֵדוֹת אֱלִ" (תהלים פב, א), ואחר כך היא נעשית 'שופט' עמהם שנאמר "בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט" (תהלים פב, א) (כלי יקר' בראשית יח, א סוף ד"ה ומה שפירש"י). לכן בעלי הדיינים העומדים שם לדין צריכים לעמוד לפני הדיינים ביראה, ולשתוק עד שהדיין ישאל להם וייתן להם רשות לדבר (תיקוני זוהר' תקונא חמשה דף קמג ע"א ד"ה ואינון צריכין). **וכן מצוה על בעלי הדין לשמוע לבית דין שמורה דין אמת** (יטעמי המצוות' לרבינו מנחם הבבלי המצווה עשה אות רה) **כי השכינה שנמצאת עמהם מסכימה איתם** שנאמר "כִּי הַמְּשַׁפֵּט לְאֱלֹקִים הוּא" (דברים א, יז) (ירקנטאי' פרשת משפטים על הפסוק 'אשר תשים לפניך'). **ואפילו אם יאמרו על ימין שהוא שמאל צריך לשמוע להם מחמת אור ה' שחופף עליהם במקום הקדוש** שנאמר "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל הַמְּשַׁפֵּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יְמִין וְשְׂמָאל" (דברים יז, יא) (יטעמי המצוות' לרבינו מנחם הבבלי המצווה עשה אות רה).

השכינה מסייעת לכוח השכל האנושי של הדיינים לפסוק את הדין כהלכה

אי אפשר לכוון את ההלכה לאמיתה ואת עומק הדין במשפטי בני אדם בין איש לרעהו אם לא שיהיה ה' יתברך עם השופט בשעת המשפט. לכן "אַלְקִים נָצַב בְּעֵדוֹת אֱלֹקִים יִשְׁפֹּט" (תהלים פב, א), כלומר שהוא ניצב בעדת הדיינים ללמדם דעת ועומק הדין. על כן מהראוי לדין להרהר בתשובה קודם הדין כדי שיהיה ה' יתברך ניצב עמו ואז הוא יכוון הדין לאמיתו. **ומטעם זה מצוה על הדיינים לשבת בשעת הדין, כדי להורות שכוח האנושי קצר מלכוון הלכה לאמיתה זולת על ידי עזר אלקי, כאשר ה' יתברך עומד ניצב שם ומעמידם על האמת לאמיתה** (יאגרא דפרקא' למחבר' בני יששכר' אות קעז) **ומאיר את עיניהם גם בדיינים הקשים** (חווה דוד' על התהלים מזמור פב ד"ה והנה בזה נראה לי לתת טוב) **כאשר אינם יודעים**. וזה יתכן על ידי איש אחר או שימצא הדיין בעצמו את מקום מוצא הדין, וכל כיוצא בזה (יאגרא דפרקא' אות קעז).

וכך היה עם דוד המלך שה' היה תמיד עמו כפי שנאמר "וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הֲנֵה רָאִיתִי בֶן לְיִשָּׁי בֵּית הַלְחָמִי יָדַע נַגֵּן וְגַבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מְלָחְמָה וְנָבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֲרָה וְהוּא עִמּוֹ" (שמואל א טז, יח). **לכן ההלכה היתה כמו דוד המלך בכל מקום** (ראה 'במדבר רבה' יג, י), **שאם הוא היה פוסק על אדם שהוא חייב זה היה האמת, ואם היה פוסק עליו שהוא זכאי אז זה היה האמת – ודבר כזה אפשרי רק כי ה' היה עמו**. ועל זה התקנא שאול המלך בדוד עליו השלום (תפארת שלמה' חלק ליקוטים במגלת רות ד"ה ויהי בימי שפוט). **וכן הוא אצל שאר הדיינים בישראל, שאם כוונתם לשם שמים אין דבר מקולקל יוצא אצלם לפי שהשכינה עמהם** (שלי"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת שופטים אות ט ד"ה וענין עדים וזממין). **ואפילו אם הם לא בקיאים כל כך בדיינים אך הם צדיקים, הרי שה' ירָאָה להם את ההלכה לאמיתה שלא יכשלו בדין** (יאגרא דפרקא' אות קעז).

ואף אם יבואו עדי שקר החושבים לרמות את הדיינים של מטה בעדות השקר שלהם – הרי ש'הדיין של מעלה' עומד על גבי הדיינים להאיר את עיניהם ולברר את האמת. רק שעל הדיינים החובה לדרוש בדקדוק ובתכלית העיון כפי שנאמר "וְעַמְדוּ שָׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה' לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בֵּימֵי הָהֵם: וְדַרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטֵב וְהַיָּהוּ עַד שֶׁיִּשְׁקַר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאֲחִיו" (דברים יט, יז) – **כי על ידי החקירה יתגלה עליהם אורו של הקב"ה המברר את האמת, והוא יגלה את דעתם של הדיינים להבין ולהשכיל שכוח טמא מצד השקר התלבש בעדים הזוממים האלו והביאם להעיד עדות שקר בדין** (הרמ"ד וואלי פרשת שופטים פרק יז על הפסוק 'ועמדו שני אנשים'). **ואם בכל אופן נהרג אדם על ידי עדות עדי השקר בבית דין, הרי בוודאי שאותו האדם חטא כיוצא בזה, ועל כן היה ראוי לעונש** (ירקנטאי' על התורה פרשת שופטים ד"ה ודרשו השופטים היטב).

אם הדיין עושה דין על האמת ומפשפש ועושה חיקור דין אז הקב"ה מאיר את עיניו, ואף אם הדין מרומה הוא מוציאו לאמיתו (תורת חכם' על התורה למחבר ספר 'מקור חיים' על שו"ע פרשת משפטים דף קסז ע"א טור ב ד"ה יהיה ע"ד משחז"ט). **לכן אם בעל דין יצא חייב בבית דין הוא מצווה שלא לקלל את הדיינים שנאמר "אַלְקִים לֹא תִקְלָל" (שמות כב, כז), כי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות ואת הראות הוא מושך מלמעלה – וכך הראוהו לחייב. ואם האדם מקלל את הדיין חלילה, אזי נמצא כי הוא מקלל כלפי מעלה**. מטעם זה הפסוק העוסק באיסור קללה לדיין, קרא לדיין בשם "אַלְקִים" ולא בשמו 'דיין' שנאמר "אַלְהִים לֹא תִקְלָל" (שמות כב, כז) כי הדיינים הולכים בדרכי ה"אַלְקִים" (יסמוכים לעד' למחבר 'שבת מוסרי' פרשת משפטים ד"ה עזר נראה סמך) שבפעולותיהם בבית הדין הם דומים לאלוהי יתברך, אף שאין הם שווים למציאותו (בית מועד' לר' מנחם רבא דרוש ארבעה ושלושים ליום שני של שבועות דף קסג ע"א ד"ה לכל הדברים המסודרים).

השכינה הקדושה מסתלקת מבית הדין אם הדיינים מעוותים את הדין

כשהדיין דן דין אמת אז ה' מניח את שמי השמים ושורה לצדו (משנת חכמים' לר' משה חגיגי על קניני התורה בהקדמה לספרו דף ה ע"א סוף ד"ה ועוד א"ר יוחנן). **אך אם הדיינים פוגמים ומעוותים את הדין** (זוהר פרשת קדושים דף פה ע"ב ד"ה 'ותא חזי קדשא בריך הוא' ריעא מהימנא) **ומקלקלים אותו על ידי שנושאים פנים** (שמות רבה' פרשת משפטים ל אות כד, 'מדרש תנחומא' פרשת משפטים אות ד) **ולא דנים דין אמת לאמיתה** (ראשית חכמה' פרק הדיין ד"ה לעולם יהיה הדיין) **אזי הקב"ה שורה בין הדיינים לא עומד עוד בדיניהם ומסתלק למעלה שנאמר "רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹקִים"** (תהלים נז, ו) (זוהר פרשת קדושים דף פה ע"ב ד"ה 'ותא חזי קדשא בריך הוא' ריעא מהימנא, 'שמות רבה' משפטים ל אות כד, 'מדרש תנחומא' פרשת משפטים אות ד) **ושם המלאכים שואלים את הקב"ה "מה יש לך?" והוא עונה להם כי עלה למרומים בגלל שראה את הדיין נושא פנים בדין שנאמר "מִשָּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנִקַּת אֲבִיוֹנִים עֲתָה אֶקוּם יֹאמֶר ה' אֲשִׁית בְּיָשַׁע יָפִיתִי לוֹ"** (תהלים יב, ו) (שמות רבה' משפטים ל אות כד, 'מדרש תנחומא' פרשת משפטים אות ד).

וכן הוא אם הדיינים לוקחים שוחד, שמסתלק מִשָּׁם ה' יתברך וממילא הם אינם מכוונים אל האמת. כי רק ה' יתברך שיודע את האמת הוא זה שנותן בלב הדיין את האמת. **לכן גם לקיחת שוחד על מנת לשפוט בצדק אסורה** (ראה רש"י דברים טז, ט), **כי אי אפשר שהשוחד לא יטה את לבם של הדיינים** (תפארת שלמה' בחלק לקוטים מגלת רות ד"ה ויהי בימי שפוט) שנאמר "וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶר עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלֹף דְבָרֵי צְדִיקִים" (דברים טז, ט) (עפ"י רש"י דברים טז, ט) **ודבר זה קורה גם אם הדיינים לא יודעים על קיומו של השוחד אשר ניתן בכיסם, כי עצם מציאות השוחד משפיע עליהם להטות את דעתם לטובת נותן השוחד** (על פי מעשה שהביא 'היכל הברכה' לאדמו"ר מקומונא פרשת משפטים ד"ה 'צדיקים דין לחוד' על ר' אברהם יהושע

מאפסא). ואם ה' שמכוון אל האמת לא עומד עם הדיין, אז גם דיין שהוא למדן גדול מטה את הדין וטועה בלא מתכוון אפילו בדברים קלים שתינוקות של בית רבן יודעים (יאגרא דפרקא' למחבר 'בני יששכר' אות קעז).

בשעה שהדיין דן את הדין הוא צריך לחשוב שיש חרב תלויה מעל ראשו (זוהר פרשת בראשית דף ק"א ע"א היכלות ד"ה האי רוחא) והגהינוס פתוח לו מתחתיו (גמ' יבמות דף קט ע"ב, גמ' סנהדרין דף ז ע"א). **ואם הוא נושא פנים בדין** (שמות רבה' משפטים ל, כד) **ומראה לבריות שהוא דן דין אמת אך למעשה גוזל וחומס** (זרע שמשון' על התורה לרי' שמשון נחמני פרשת יתרו דף פ ע"א טור א), **אז הקב"ה שולף ממש את חרבו כנגדו על מנת להודיע לו** (שמות רבה' משפטים ל, כד) **שכאשר אין דין למטה יש דין למעלה** (שמות רבה' משפטים ל, כד, 'דברים רבה' ה, ה) **שנאמר "גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעו שדין"** (איוב יט, כט לפי הכתיב), **"למען תדעו שדין" – נוטריקון 'למען תדעו שיש דין' (משנת חכמים' לרי' משה חאגיז על קניני התורה בהקדמה לספרו דף ה ע"א סוף ד"ה ועוד אייר יחנן). ואז תכף ומיד עולה השכינה כדי לעשות את הדין למעלה ולהציל עשוק מיד עושקו. 'ומדת הדין' רותחת על הדיין אשר הטת את הדין (חזוה דוד' על התהלים לרי' דוד חזן מוזמר יב ד"ה או אפשר שידעו). ומטעם זה החרב מונחת 'בין ירכותיו' של הדיין במקום הקסטר של ערוותו, כי היא כנגד מה שהוא היטה את הדין בסיטנר** (זרע שמשון' על התורה לרי' שמשון נחמני פרשת יתרו דף פ ע"א טור א).

בעוון עיוות הדין נפרעים מנפשותיהם של הדיינים ובני ביתם

אין עונש כעונשו של דיין המעוות את הדין, לפי שכל דיין ודיין בכל דור ודור נרשם למעלה לפני המקטרג, ובשעה שמתעורר הדין על העולם הוא נידון תחילה. כך היה בזמן רות המואביה שהיה דין בעולם ונידונו הדיינים, וכפי שנאמר בתחילת מגילת רות "וַיְהִי בַיָּמֵי שֹׁפֵט הַשְּׁפָטִים" (מגילת רות א, א) כלומר שהשופטים נשפטו. וגם אלימלך שהיה דיין צדיק נתפס אז, כי לא היה רודף אחרי מעשי בני דורו על מנת לתקנם. **אמנם בתחילה רצה הקב"ה לכסות על אלימלך ולא לגלות את שמו על מנת שלא יפגע, ולכן הוא נקרא בפסוק רק בשם "איש" שנאמר "וַיְהִי בַיָּמֵי שֹׁפֵט הַשְּׁפָטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִישׁ מִבֵּית לָחֶם הַיְהוּדָה לָגֹר בְּשֵׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו" (מגילת רות א, א) אך מיד קם המקטרג ואמר את שמו של אלימלך ונדעו גם כל שאר בני ביתו שנאמר "וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מְחִלּוֹן וְכַלְיֹן" (מגילת רות א, ב) (זוהר חדש' מדרש רות דף צה ע"ב).**

כאשר בית הדין של מטה הולך בעוולה ומטה משפט חס ושלום, ונושא פנים לחייבים לזכות אותם שלא על פי דין, ואילו הזכאים יוצאים משם בפחי נפש כשהם חייבים – אזי לאותה שעה וני לאותה כנופיה. וזה גורם שה'סטרא אחרא' גובר וגזירות מתחדשות בעולם (ניסוד יוסף' תחילת פרק מב ד"ה צדק ומשפט). **ואז מלאך המוות שולט בדין שדן דין של שקר** (זוהר פרשת משפטים דף ק"ז ע"א ד"ה אי דן דינא) **ונוטל את נפשו על שנטל מזה ונתן לזה שלא כהוגן** (גמ' סנהדרין דף ז ע"א), **ויחד עם הדיין נענשים גם בני ביתו בעוון עוות הדין.** כך היה עם אלימלך שכיוון שהתחיל בו המקטרג והרגו, פגע גם בבניו (זוהר חדש' מדרש רות דף צה ע"ב ד"ה מה כתיב) שנאמר "וַיִּמַּת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נַעֲמִי וְתִשְׁאָר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ: וַיִּשְׂאוּ לָהֶם נָשִׁים מִמּוֹאָבִית שֵׁם הַשְּׁנִית רות וַיִּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשְׂרֵי שָׁנִים: וַיָּמָוּתוּ גַם שְׁנֵיהֶם מְחִלּוֹן וְכַלְיֹן וְתִשְׁאָר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יְלָדֶיהָ וַיִּמָּאִשְׁהָ" (מגילת רות א, ג – ה).

עיוות הדין של דייני ישראל מביא פורענויות וצרות רבות לעולם (גמ' שבת דף קלט ע"א בשם ר' יוסי בן אלישע) **כי כשאין דין למטה יש דין למעלה, ואז נגזרים פורענויות.** כנגד זה מבקשים בתפילה "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה וחסר ממנו יגון ואנחה" (מתוך תפילת עמידה) (יבול בנימין' לרי' בנימין הכהן חלק ב דרוש כב דף קס ע"ב טור א ד"ה יעשה המשפט והדין השופט). **ובשעה שהקב"ה דן את העולם הוא דן תחילה את הדיינים. ואם הם קלקלו (זוהר חדש' מדרש רות דף צד ע"ב ד"ה פתח ההוא) כגון שזיכו את הרשע על ידי שדקדקו בדין ומצאו לו זכות – אותו הדיין נתפס על כך ומסתלק מן העולם קודם זמנו, ואם הוא לא נתפס הרי ייתפס זרעו ולא יישארו לו בנים ובני בנים בעולם** (זוהר חדש' מדרש רות דף צד ע"ב ד"ה יש מי שדן). **ועל זה אמר משה רבינו "לא אוכל לבדי שאות אתכם" (דברים א, ט) כי נוטל הקב"ה את העונש מבעלי הדין ונותן אותו על הדיינים. וכן אמר שלמה המלך "מי יוכל לשפוט את עמך הקבד הנה" (מלכים א' ג, ט), שהרי אם הדיין מחייב שלא כדין אפילו רק בממון של בעל הדין, הרי שהקב"ה נוטל תמורת זה נפשות מהדיין** (רשיי' דברים פרק א, ט ד"ה ילא אוכל לבדי, רשיי' מלכים א' פרק ג, ט).

דיין שאינו הגון בין דיינים הגונים זה טומאה וקדושה במקום אחד

כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע עץ אשרה לעבודה זרה בישראל. לכן מעט סמוך לאחר הציווי "שפטים ושטרות תתן לך בקל שפיריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק" (דברים טו, יח) **נאמר "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך" (דברים טו, כא) (גמ' עבודה זרה דף נב ע"א, גמ' סנהדרין דף ז ע"ב). וגם "אשרה" גמטריא 'דיין שאינו הגון' עם הכולל (הרוקח על התורה' פרשת שופטים על הפסוק לא תטע לך אשרה). **ואם אותו דיין שאינו הגון נמצא בין תלמידי חכמים, זה כאילו נטעו את האשרה אצל המזבח כפי שנאמר בפסוק "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך" (גמ' עבודה זרה דף נב ע"א, גמ' סנהדרין דף ז ע"ב). ורמז לכך כי התיבות 'רשע אצל צדיק' הם גמטריא "אשרה כל עץ אצל מזבח" עם הכולל (הרוקח על התורה' פרשת שופטים על הפסוק 'לא תטע לך אשרה').****

והטעם בזה, לפי שהשכינה שורה והשפעתה קבועה אצל דיין הגון שנאמר "אלקים יצב בעדת אל בקרב אלהים לשפט" (תהלים פב, א), אבל בדין שאינו הגון תמורת השראת השכינה שורה שם הסטרא אחרא. וזהו גם ענין 'האשרה' שהיו הגוים עושים על מנת להשרות עליה רוחות טמאות ולהיות מרכבה לסטרא אחרא. לכן דיין שאינו הגון נחשב כנטיעת אשרה לעבודה זרה כי גם הוא וגם האשרה הם משכן לסטרא אחרא, ושם נחה הלילי"ת אשת הס"מ והכת שלה. ואם הם נמצאים במקום אחד – תלמידי חכמים דיינים שהופיעה עליהם רוח הקודש מהשכינה הקדושה והדיין הלא הגון שיש עליו רוח הטומאה – אזי נמצאים קדושה וטומאה במעמד אחד וזה כמו נוטע אשרה במזבח, לפי שקדושת המזבח וטומאת אשרה נמצאים יחד (יערות דבשי' לרי' יהונתן אייבשיץ חלק א' דרוש יא ד"ה באפן זה יובן).

ורמזו הקלקול של הדיין שלא דן כדין בפסוק "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא" (דברים א, יז), "לא תגורו מפני איש" – ראשי תיבות 'לאמת', שהרי כל מגמתם של הדיינים להוציא הדין לאמת. וסופי תיבות "לא תגורו מפני" יוצא 'אוי', כלומר אוי לשופט שלא

ידון כדן. וסופי תיבות "כַּן הַמִּשְׁפָּט לְאַלְקִים הַזֶּה" יוצא 'יטמא', כי הדיין שמטה את הדין מטמא את הארץ (נחל קדומים' להחיד"א פרשת דברים אות.ד). וכל דיין שלא דן דין אמת לאמתו ובמקומו מעמיד את השקר, הרי הוא משליט את הס"מ בעולם (זוהר פרשת משפטים דף קצ"ו ע"א ד"ה לא תהיה). והתורה כבר רמזה לאסור את מינויים של דיינים לא הגונים שאין בהם כל רוח ומתמנים רק בעבור כסף וזהב בפסוק "אַלְהֵי קָסָף וְאַלְהֵי זָהָב לֹא תִעָשׂוּ לְכֶם" (שמות כ, ט) (ראה גמי ירושלמי מסכת בכורים פרק ג הלכה ג בשם ר' אמי) (וכלי יקר' שמות כ, כב סוף ד"ה ואם מוזבח אבנים) שהרי הדיינים נקראים בשם 'אלהים' (עפ"י רש"י ברכות דף ו ע"א ד"ה בקר).

איסור חמור מאוד להתדיין בפני דיינים שאינם דנים לפי חוקי התורה

אסור לבן ישראל ללכת להתדיין בערכאותיהם של הגויים כלומר בבתי המשפט שלהם (זוהר פרשת פקודי דף רנו ע"א ד"ה ודא איהו דישאל) ובכלל זה גם לא בפני דייניהם אפילו אם הם דנים כפי דיני ישראל (שו"ע חושן משפט סימן כו, א). ותסמר שעורות אנוש מגודל חומרת הדבר (פלא יועץ' פרק משפט דין ד"ה והנה כד'), שכל המניח את דיניו ישראל והולך להתדיין לפני אחרים הרי הוא כופר בקב"ה וכופר בתורה (מודרש תנחומא' פרשת משפטים אות ג) והוא רשע מחרף ומגדף ומרים יד בתורת משה רבינו עליו השלום (שו"ע חושן משפט סימן כו, א) ומחלל את ה', וזהו דבר חמור אשר אין כמותו. וזה נכון גם למי שהולך להיות נידון לפני דיין ישראלי אשר דן את בעלי הדין לפי הישר בעיניו, במקום ללכת ולהיות נידון לפני דיין ישראלי הדנים לפי דין תורה (יערבי נחלי' על התורה לר' דוד שלמה איכשיץ פרשת וילך דרוש ג ד"ה ויש עון שחמור).

וטעם חומרת הדבר, לפי שכאשר דיניו ישראל דנים על פי התורה הרי שיש עליהם השראת הקדושה של הקב"ה (הרמ"ד וואלי פרשת שופטים פרק טז על הפסוק 'שופטים ושוטרים') והם דנים לפי חוקים ומשפטים שהם מצד הקדושה כפי הראוי להם לפי שורשם הקדוש (הרמ"ד וואלי פרשת ואתחנן פרק טז על הפסוק 'וימי גוי גדול'). אך על שופטי הגויים יש רק את השראת 'הקליפה' (הרמ"ד וואלי פרשת שופטים פרק טז על הפסוק 'שופטים ושוטרים') והם דנים לפי חוקים ומשפטים מצד הטומאה ממש כפי הראוי לשורשם הטמא (הרמ"ד וואלי פרשת ואתחנן פרק טז על הפסוק 'וימי גוי גדול') לכן הכל אצלם הוא עינוי הדין ועיוות הדין (הרמ"ד וואלי פרשת שופטים פרק טז על הפסוק 'שופטים ושוטרים'), ויש בערכאותיהם עבודה זרה שפיקות דמים וגילוי עריות, שהם נרמזים בראשי התיבות 'ערכאות של גוים' (ספר 'מתת-יה' על התורה פרשת משפטים דף כט ע"א טור א ד"ה ואלך אל המאמר).

ההולך לבתי המשפט שלהם הרי הוא נדבק בסטרא אחרא, לפי שמראה בזה שהוא מחבבה (הרמ"ד וואלי פרשת שופטים פרק טז על הפסוק 'צדק צדק תרדוף'). ובמעשיו הוא לוקח את הכסא של מלך הכבוד ומוכר אותו לשוֹנֵאָא שלו, ויושב השוֹנֵאָא על כסא המשפט ונעשה 'מלך' חס וחלילה. ויש בזה חילול השם (יערבי נחלי' פרשת וילך דרוש ג ד"ה אכן ברוב הימים) ונתנית כוח ל'קליפה' (יילקוט מנחם' לר' מנחם מרימנוב לטק הליכות ומנהגים אות יז). ואותו בן ישראל שהביא דינו בבתי המשפט שלהם בוודאי קלקל את נשמתו, וכיוון שאינו מרגיש בכך קלקולו הולך ומתרבה עד לאין מרפא (הרמ"ד וואלי פרשת ואתחנן פרק טז על הפסוק 'וימי גוי גדול'). והוא גם מביא על עצמו ועל כלל ישראל גזירות קשות וצרות צרורות המתחדשות בכל יום ויום שאי אפשר לסבול אותן כלל (עפ"י יערבי נחלי' פרשת וילך דרוש ג ד"ה והנה בתוך כך). ואם הוציא על ידיהם ממנו מחברו, הרי עשה בזה גזל גמור (רבינו בחיי' פרשת משפטים פרק כא על הפסוק 'ולא המשפטים'). והוא גם לא הרוויח בזה כלום, שהרי אם היה מגיע לו אין חקר ליכולתו של ה' יתברך להוציא מחברו ולתת לו, וכל מה ש"הרוויח" כעת זה רק את החטא שנשאר בידו (יידו בכל' למחבר 'שבט מוסר' סימן אלף ריג ד"ה ישעיה סי' מ).

כל הטובות שמגיעות לאדם שלא על פי תורה הם טובות כזב שאינן נצחיות, ורק לפי שעה נדמה בעיניו שטובה היא לו על ידם. כי רק טובות שהם על פי התורה ובהסכמת ה' יתברך הם טובות נצחיות ומתקיימות (יאמרי נועם' לר' מדויקוב פרשת אחרי מות על הפסוק 'שמרתם את משמרת' ד"ה בפסוק ושמרתם). וזה נרמז בפסוק "וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הֶאֱדָם וְחֵי בָּהֶם אֲנִי ה'" (ויקרא יח, ה), "וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת חֻקֵי מִשְׁפָּטֵי וְדוּקָא, ואילו המשפט של הגוים הגם "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הֶאֱדָם וְחֵי בָּהֶם" כלומר שמדמה בנפשו שנתנו לו חיות על ידי משפט הנקראים "אתם הֶאֱדָם" היות שהגוים מכונים 'האדם' (ראה תוסי' על גמי' עבודה זרה דף ג ע"א ד"ה כהנים), עם כל זאת יזכור כי "אֲנִי ה'" שאני נצחי וטובתי נצחית, מה שאין כן הגוים שהם נאבדים וטובתם הוא לריק. על כן יזהר כל אדם בזה מאוד (יאמרי נועם' לר' מדויקוב פרשת אחרי מות על הפסוק 'שמרתם את משמרת' ד"ה בפסוק ושמרתם) ויתרצה להיות נידון רק בדין ישראל ובוה ייצא ידי חובת שמים. ואם אחר הדין לדעתו בית הדין של ישראל הוציא ממנו ממון שלא כדן וזה אמת – הרי שבורא עולם יישלם לו (יידו בכל' למחבר 'שבט מוסר' סימן אלף ריג ד"ה ישעיה סי' מ).

לפני חורבן בית המקדש היו בירושלים דיינים שאינם מהוגנים והמשפט היה מעוות שנאמר "אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קְרִיָּה נְאֻמְנָה מְלֻאֲתֵי מְשַׁפָּט צֹדֵק יָלִין בָּהּ וַעֲתָה מֵרַצְחִים" (ישעיה א, כא) כי אותם דיינים לא היו לנים לילה להמתין בדיני נפשות ועל ידי כן יצא הדין מעוקם והרגו דם נקי. וגם בדיני ממונות הוציאו מעות מזה ונתנו לזה בלי טעם וכאלו לקחו את נפשם (מסכתות יעקב' לר' יעקב פרוז על ישעיה פרק א דף י ע"א – ע"ב ד"ה איכה וד"ה כספך היה). לכן לעתיד לבוא כאשר יגיע עת הגאולה ימנֵה הקב"ה דיינים כשרים והגונים בירושלים וזה יהיה סימן לגאולה שנאמר "וְאַשְׁרֵיבָה שֶׁפְטֵיךָ בְּרֵאשֶׁנָּה וְיַעֲצִיךָ בְּבִתְחַלְהָ אַחֲרַי כִּן יִקְרָא לְךָ עֵיר הַצֹּדֵק קְרִיָּה נְאֻמְנָה" (ישעיה א, כה). "וְאַשְׁרֵיבָה שֶׁפְטֵיךָ בְּרֵאשֶׁנָּה" – הם דיינים כשרים והגונים כמו הראשונים משה רבינו ושמואל הנביא, ו'יַעֲצִיךָ בְּבִתְחַלְהָ' – הם הממנים את הדיינים ובחרים את הטובים והכשרים שבישראל כמו שיתרו יעץ למשה במינוי הדיינים, ואחר כך "יִקְרָא לְךָ" ירושלים "עֵיר הַצֹּדֵק קְרִיָּה נְאֻמְנָה" היפך מה שנקראת בזמן החורבן "אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קְרִיָּה נְאֻמְנָה" (ישעיה א, כא) (מסכתות יעקב' על ישעיה פרק א דף י ע"ב טור א) במהרה בימינו, אמן.

לעילוי נשמות עקב בן חנה ז"ל ת.צ.ג.ב.ה.			לעילוי נשמות נתנאל הכהן בן יונה ז"ל ת.צ.ג.ב.ה.			לעילוי נשמת מזל בת אסתר ז"ל ת.צ.ג.ב.ה.					
העלון לטומאה והצלחה בכל עניין של: שלימות אליהבות בת חיה הי"ו אורי הכתר בן פרומא הי"ו			העלון בעלון המלחה בכל עניין של: הלימוד בעלון הצלחת וברכת שפע בכל מכל כל לזמני יחודי העלון: שמואל בן אולנה הי"ו גַּנְיָה אַסְתֵּר בַּת שָׁרָה בַּתֵּיהָ הי"ו			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: דוד בן פַּרְחָה הי"ו שיה' יתברך ישלם לו פטוה שילתם בכל ריחיו אבריו ושניה בריו, ויתוור בריא ושלם לאיטו!			העלון בעלון הלידה והצלחה של: שירה בת אליוור הי"ו (בית משפחת פזרו)		
העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אסתר הי"ו שירה אשורת בת מוסרי הי"ו יעל בת שירה אשורת הי"ו אליה יונתן בני שירה אשורת הי"ו יוסף יצחק בן עליה הי"ו			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה		
העלון בעלון לטומאה וצליחה של: אבישולם בן רות הי"ו			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה		
העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה		
העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה		
העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה		
העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה			העלון בעלון לטומאה וצליחה של: שירה בת אילנה הי"ו זכות הלימוד 'יעמד לתן לרפאה		

~ 4 ~

לחפץ ותרומויות עבור ההדפסה:
052-7675933
alon.torat.haim@gmail.com